

halen er naast purperkoeten, waterfasanten, parra's en porceleinhoentjes hun kostje op. Pluvieren, snippen, wulpen, grutto's, tureluurs, bosch- en groenpootruiters, steen- en oeverloopers, meerdere leden van de kwikstaartfamilie: van dit alles komen we hier enkele of meerdere exemplaren tegen. Het meest interessant is wel de ontdekking voor Java van een nieuwe aalscholversoort, welke in dit jaar in de 3e aflevering van dit tijdschrift beschreven werd.

Op een doorwaadbare plek bij een schamele visscherswoning wordt de op dit punt ongeveer 150 meter breede kali overgestoken en den terugweg aanvaard langs den Noord-oever. Nog eens worden de verschillende opeenvolgingen in de planten-samenleving van de kust af landinwaarts, welke ook hier zeer duidelijk te zien is, gedemonstreerd. Geitepoot-blad (*Ipomoea pes-caprae*) wordt gevolgd door helm (*Spinifex littoreus*); dan komt een zone waarin, behalve deze beide planten, ook *Hyptis*, *Passiflora*, *Sida*, *Allmania nodiflora* en *Portulacca tuberosa* voorkomen. Deze laatste plant was in de ochtenduren in vollen bloei en deed toen veel denken aan de bekende *Portulacca* uit onze tuinen, doch dan alleen met gele bloemen. Weer verder naar binnen, dichter langs de langgerekte plassen, staan meer struiken, vooral p a n d a n e n, k o e d o e (*Morinda tinctoria*) en *Jatropha*. Daar tusschenin wordt de plantengroei verlevendigd door het lijne asparagus-groen (*A. racemosus*), dat juist met talrijke, witte bloemtrosjes staat te prijken. Hier en daar groeit *Gloriosa superba*, de vuurleie, dan weer is de grond bezaaid met rood-zwarte puntjes: de zaden van *Abrus precatorius*, terwijl *Canavalia*, *Indigofera*- en *Crotalaria*-soorten voor een kleine groenbemesting zorgen. Vrij vaak worden ook bloeiende planten van *Josephinia Impratricis* aangetroffen, een plant van de Kleine Soenda-eilanden, die voor het eerst op Java bij Batoe Hoelo gevonden werd en zich thans blijkbaar meer naar het Westen uitbreidt. Langs het water vinden we nog vele kiezelresten van een zoetwaterspons, die wellicht niet tot de algemeenere soorten van Java behoort. De vorm van de skelet-naalden kwam tenminste niet overeen met die der van Java bekende soorten, die N. GIST GEE in „Treubia" beschreef.

Nog worden enkele boschkippen en vele groote en kleine nachtzwaluwen opgejaagd. In de p a n d a n e n treffen we nestelende dubbelring-tortelduiven aan en ons punt van uitgang naderend komen enkele lappenkieviten ons luid schreeuwend uitgeleide doen, terwijl van de landzijde een paartje zeearenden laag over de duinrij moeraswaarts trekt.

Nadat een ieder zijn voldoening over deze zeer interessante en weinig vermoeiende excursie had uitgesproken, wordt Djember-waarts gereden, alwaar om kwart voor één de societeit bereikt wordt¹⁾.

C. O. Dampar, Nov. 1937.

J. G. KOOIMAN.

¹⁾ De entomologische gegevens in dit verslag zijn van Dr H. DE FLUITER, de botanische van Dr R. VAN DER VEEN.

KORTE MEDEDEELINGEN

Een in het vergeetboek geraakte voorgangster van De Tropische Natuur. — Behalve het tijdschrift Teysmannia, dat men in zekeren zin kan opvatten als een min of meer wetenschappelijke voorganger van De Tropische Natuur, is er een andere in het vergeetboek geraakte uitgave, die wat doelstelling en inhoud betreft, nog sterker aan den opzet van De Tropische Natuur doet denken. Het is „De Indische Natuur: Algemeen Natuurwetenschappelijk Bijblad van het Archief voor de Java-Suikerindustrie", onder redactie van Dr Z. KAMERLING en Dr L. ZEHNTNER (en Dr H. SURINGAR), gedrukt bij VAN INGEN te Soerabaja (thans uitverkocht). De eerste aflevering verscheen in Febr. 1900, de 9e in Dec. 1900, de 10e en laatste in Maart 1901, waarbij het deel afgesloten (176 blz.) en de uitgave gestaakt werd, omdat de redacteuren toen de redactie van de nieuwe serie van de Koffiegids, een algemeen landbouwkundig tijdschrift, op zich genomen hadden. Over den inhoud werd in afl. 1 gezegd, dat deze moest voldoen aan de volgende eischen:

„1. ruime verbreiding tegen lagen prijs, 2. een zoodanige keuze van onderwerpen, dat zij in ruimen kring belangstelling wekken, 3. een algemeen bevattelijke behandeling der onderwerpen, hetgeen vooral bevorderd moet worden door de opname van talrijke afbeeldingen, 4 een zoodanige redactie van het tijdschrift, dat bij de lezers de lust tot eigen waarneming en onderzoek wordt aangemoedigd. Het wetenschappelijk karakter moet bewaard blijven, maar de wetenschap moet gegeven worden in een vorm, die ook voor een niet-wetenschappelijk lezer genietbaar is".

Men ziet, dat de doelstelling die van De Tropische Natuur zeer nabij komt. Toch heeft het, niet-tegenstaande de redacteurs vermelden, dat er toenmaals groote belangstelling voor de uitgave bestond nog 10 jaar geduurd eer in een tweede poging ons tijdschrift dit streven overnam.

Daar het boekje in kwestie slechts in zeer enkele bibliotheken te vinden is (te Buitenzorg ontbreekt het zelfs!), meende ik goed te doen het bestaan ervan, dat bij ons 25-jarig jubileum over het hoofd gezien werd, even te moeten memoreeren en in een korte notitie vast te leggen.

Vlinders op bloedende boomstammen. — Aan de mededeeling van Dr BARTELS (blz. 95) kan ik nog toevoegen, dat de aantrekkingskracht van bloedingsvocht op vlinders ook in Holland welbekend is. In mijn H.B.S.-tijd waren door boorders aangetaste, bloedende berkenstammen een dorado voor het vangen van dagvlinders (witjes, citroenvlinders, vossen, pauwoogen, enz.). Wij vingen er wel degelijk onbeschadigde exx. op, doch óók vaak sterk afgevlagen dieren. Het vangen was uiterst eenvoudig, daar de dieren klaarblijkelijk bedwelmde werden door de gistende berkenwijn, die op deze witslijmerige plaatsen naar buiten trad.

Nepenthes op Krakatau. — Tijdens een gesprek met Dr CH. E. STEHN vernam ik, dat deze bij zijn beklimming van den Krakatau, op ca 700 m *Nepenthes* had aangetroffen (met bekens). Dit is zeker wel de moeite waard hier even vast te leggen, omdat deze vondst — waarvan helaas geen materiaal bewaard is gebleven — jammer genoeg aan Prof. DOCTERS van LEEUWEN onbekend is gebleven. Aannemende, dat de topzone door gloeiende asch is bedekt geworden tijdens de eruptie van 1883 — STEHN vond hier immers de verkoelde oude vegetatielaag onder de uitgeworpen aschlagen —, zal ze vermoedelijk zijn „aangewaaid”. Immers de zaden van *Nepenthes* behooren tot de allerlichtste, die men kent. BECCARI bepaalde het gewicht van die van *N. phyllamphora* op 0.000035 gr.

Welke soort het is geweest, is niet geheel zeker, doch naar alle waarschijnlijkheid was het de van Sumatra zoowel als van Java bekende *N. gymnamphora*, die echter nog nergens beneden 900 m zeehoogte is aangetroffen.

Dat de flora van Krakatau nog verre van geheel bekend is en er nog geregeld voor dat eiland „nieuwe” soorten opduiken, wordt wel aangetoond door het voorkomen van *Nauclea excelsa* BL. var. *mollis* K. & V., die door Prof. BOEDIJN toevallig verzameld werd wegens een schimmel, die op de bladeren werd aangetroffen. Totnutoe was alleen *N. purpurascens* KORTH. van Krakatau vermeld. De groote uitgestrektheid van het eiland en het moeilijke terrein zijn op zichzelf al meer dan voldoende om een volledige botanische exploratie tot de onmogelijkheden te doen behooren.

VAN STEENIS.

Een aardig voorbeeld van endozoïsche zaadverspreiding. — In Dec. '37 trof ik in het bosch op Poelo Bokor (= „Klein Kombuis”, een klein ten NW van Batavia gelegen onbewoond eiland) onder hoog geboomte (vnl. *Sterculia*'s) een nog zeer jong exemplaar aan van den gebang-palm (*Corypha Uta*). Waar deze palm op de eilandjes nabij Batavia niet „thuisbehoort” en evenmin te vinden is op het naastbij gelegen deel van de Javasche kust, drong zich direct de vraag op: hoe was dit plantje, resp. het zaad, waaruit het groeide, op deze plaats terecht gekomen? Het meest voor de hand liggend was wel, hier te denken aan een transport door één van de beide op de eilanden voorkomende groote duifsoorten *Ducula r. rosacea* en *Myristicivora b. bicolor*. Twee andere duiven, *D. ae. aenea* en *D. l. lacernulata*, hadden wij nl. (elders op Java) reeds als groote liefhebbers van gebang-vruchten leeren kennen.

Dat echter óók althans één van de beide genoemde echte eilandbewoners, nl. *M. b. bicolor*, inderdaad gebang-vruchten eet, dit vernam ik eerst kort geleden te Binoeangeun, een plaatsje aan de Zuidkust van Bantam gelegen. De „witte duif” is daar bij de bevolking goed bekend en wordt door haar d a r a genoemd. De vogels komen geregeld overvliegen van het Trouwerseiland om op den Jav. wal te fourageeren, waar zij het behalve op *Ficus*-vruchten speciaal ook op gebang-vruchten voorzien zouden hebben. 's Avonds vliegen zij dan weer terug naar „hun” eiland. Dit laatste kon ik op een avond tusschen 5 en 6 u. ook zelf waarnemen.

Op grond van e. e. a. mag m i. wel vrij zeker worden aangenomen, dat het gebang-palmpje op Poelo Bokor inderdaad door een duif op het eiland werd gebracht. Het zou interessant zijn te weten, waar zich de dichtstbij gelegen „normale” groeiplaats van den gebang-palm bevindt.

M. BARTELS Jr.

De gebang-palm werd slechts weinig ingezameld: het Herbarium van 's Lands Plantentuin bezit er dan ook niet meer dan enkele exemplaren van. Onder deze is materiaal, dat van het eiland Edam afkomstig is. De meest nabij gelegen vindplaats is dus niet aan te wijzen.

Red.